

**CYKL
ESEJÓW**

**PRAWNO-
SPOŁECZNO-
HISTORYCZNYCH**

Gdy piłują chrześcijan...

Sytuacja polityczno-prawna
Kościół katolicki w Meksyku
z perspektywy ewolucyjnej

Przemysław Pietrzak

*To jest uczciwa kara za to co się stało,
to znaczy musimy was opłować z pewnych przywilejów,
dlatego że jeżeli nie, to znowu podniesiecie głowę (...)*

WWW.ORDOIURIS.PL

Gdy piłują chrześcijan...

Sytuacja polityczno-prawna Kościoła katolickiego w Meksyku z perspektywy ewolucyjnej

PRZEMYSŁAW PIETRZAK

INSTYTUT NA RZECZ KULTURY PRAWNEJ ORDO IURIS

WARSZAWA 2023

Spis treści

Sytuacja polityczno-prawna Kościoła katolickiego w Meksyku z perspektywy ewolucyjnej	5
1. Uzyskanie niepodległości	6
2. Nacjonalizacja majątku kościelnego i konstytucja z 1857 r.	7
3. Konstytucja z 1917 r. i rewolucyjny antyklerykalizm	9
4. Epilog	13

Sytuacja polityczno-prawna Kościoła katolickiego w Meksyku z perspektywy ewolucyjnej

Dzieje Kościoła w Meksyku stanowią interesujące źródło obserwacji. Podczas gdy przywiązanie do religii i wartości konserwatywnych stanowiło jeden z czynników prowadzących do oderwania się od hiszpańskiej metropolii, w ciągu zaledwie kilkudziesięciu lat społeczeństwo znalazło się pod wpływem prądów liberalnych, których jednym z celów było maksymalne osłabienie pozycji duchowieństwa, a następnie w wyniku rządów rewolucyjnych dojść musiało nawet do wojny domowej w obronie religii.

Roberto Blancarte wskazuje, że „być może w bardzo niewielu krajach było przez rząd i społeczeństwo uważane za normalne, że Kościoły nie są uznawane prawnie, kler nie posiada praw politycznych oraz istnieje restrykcyjne prawodawstwo w odniesieniu do wolności religijnych. Paradoks staje się jeszcze bardziej widoczny kiedy weźmie się pod uwagę wielką religijność Meksykanów. Jest także uproszczeniem przypisywanie antyklerykalizmu wąskiej elicie rządzącej, bowiem zgodnie z badaniami około 80% Meksykanów jest przeciwnych uczestnictwu kleru w życiu politycznym. Konsekwentnie może to być uznane za triumf wartości liberalnych i rządów rewolucyjnych, że Meksykanie uważają religię za sprawę natury prywatnej, a nie publicznej. W rzeczy samej reżim Rewolucji Meksykańskiej pod względem prawnym był wyraźnie bliżej tez marksistowskich niż liberalnych w odniesieniu do spraw wyznaniowych”¹.

1 R. Blancarte, *Historia de la Iglesia católica en México 1929-1982*, wyd. 1, México, D.F. 1992, s. 14.

1. Uzyskanie niepodległości

Niebagatelnej roli duchowieństwa Kościoła katolickiego można dopatrywać się już w samym uzyskaniu niepodległości przez Meksyk². Jak podaje M. Wójtowicz-Wcisło pod wpływem liberalizmu europejskiego i liberalnej gorliwości władców Hiszpanii liczba kleru świeckiego zmalała z „4229 w 1810 r. do 3487 po ogłoszeniu niepodległości”³. Zauważyć można, że zgodnie z poglądami powstańców przeciwko władzy hiszpańskiej „prowadzili wojnę najbardziej sprawiedliwą, wojnę religijną – wielką krucjatę, decydującą bitwę między siłami dobra i zła, która doprowadzić miała do ustanowienia równości i religii o większej czystości”⁴. Wskazać jednak należy, że w gronie duchownych istniały podziały – o ile większość proboszczów i wikariuszy nie poparła aktywnie wojny o niepodległość, a hierarchowie wręcz zwalczali powstanie, to niektórzy duchowni odegrali w niej kluczową rolę, m.in. na polu wojskowym, politycznym i ideologicznym.

Ostatecznie powstanie przeciwko władzy hiszpańskiej poniosło porażkę, jednakże przyczyniło się do budowy poczucia odrębności od metropolii. Niepodległość uzyskano w 1821 r., gdy w Hiszpanii doszło do rewolucji liberalnej. Wówczas, odwrotnie niż w większości kolonii, doszło do oderwania się Meksyku ze względu na tamtejsze przywiązanie do wartości konserwatywnych⁵.

W okresie powstawania konstytucji nowoutworzonego państwa w ramach Kongresu Konstytucyjnego ścierały się poglądy dotyczące ukształtowania przyszłych relacji państwo-Kościół. Ostatecznie stwierdzono w jej art. 3, że „religią narodu meksykańskiego jest i na zawsze pozostanie katolicka, apostolska, rzymska. Naród chroni ją swymi mądrymi i sprawiedliwymi prawami i zabrania wyznawania jakiegokolwiek innej”⁶. Oznaczało to zatem utrzymanie, a nawet wzmocnienie pozycji prawnej Kościoła na meksykańskim obszarze postkolonialnym. Silna reprezentacja w państwie należała jednak do sił liberalnych. Trzeba też wskazać, że Konstytucja wprowadzała pewne ograniczenia np. biskupi, sędziowie diecezjalni i wikariusze generalni nie mogli kandydować do Kongresu. Kościół krajowy poparł Konstytucję⁷.

2 M. Wójtowicz-Wcisło, *Dwie władze. Studium z dziejów relacji państwo-Kościół w Meksyku*, Kraków 2016, s. 60.

3 Tamże., s. 74.

4 Tamże, s. 60.

5 M. Wałach, *Ostatni cesarz Meksyku: historia upadku szans na katolickie mocarstwo*, <https://pch24.pl/ostatni-cesarz-meksyku-historia-upadku-szans-na-katolickie-mocarstwo/>, dostęp: 15 maja 2023 r.

6 M. Wójtowicz-Wcisło, dz. cyt., s. 80.

7 Constitución Federal de los Estados Unidos Mexicanos (1824), <https://www.juridicas.unam.mx/infjur/leg/consthist/pdf/1824.pdf>, dostęp: 05 kwietnia 2023 r.; M. Wójtowicz-Wcisło, dz. cyt., s. 81.

2. Nacjonalizacja majątku kościelnego i konstytucja z 1857 r.

Pierwsza połowa XIX w. naznaczona była meksykańskimi problemami wewnętrznymi, jak i prowadzeniem wojen przeciwko Stanom Zjednoczonym Ameryki, co przełożyło się na pogorszenie sytuacji gospodarczej całego państwa. Na przełomie października i listopada 1833 r. prezydent Valentín Gómez Farias (1781-1858) wydał dekrety, na mocy których zniesiony został obowiązek płacenia dziesięciny⁸. Obrazem nastrojów duchowieństwa niech będzie edykt biskupa Puebli, w którym oskarża on rząd o zamiar zniszczenia kultu w kościołach⁹. W lutym 1842 r. rząd wezwał biskupów do udzielenia kolejnej pożyczki (podobnie jak w latach późniejszych) – ci z kolei zapewniając o swoim patriotyzmie

Prezydent Valentín Gómez Farias, źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Valent%C3%ADn_G%C3%B3mez_Far%C3%ADas_portrait.JPG

i poparciu dla rządu nie zawsze byli w stanie przyjąć zobowiązania finansowe¹⁰. W czerwcu 1856 r. promulgowano ustawę o dezamortyzacji, na mocy której „wszystkie majątki należące do korporacji świeckich lub kościelnych przechodziły na własność dzierżawiących je osób (zobowiązanych w zamian do uiszczenia 6% wartości nieruchomości) lub miały być wystawione na licytację”¹¹. Ustawa ta spotkała się z ostrą krytyką hierarchów, którzy zapewnili jednak, że nie wystąpią otwarcie przeciwko rządowi¹². Na mocy konstytucji z 1857 r. nastąpił rozdział Kościoła od państwa.

W 1856 r. przyjęto ustawę o konfiskacie majątku korporacji cywilnych i kościelnych (ustawa Lerdo)¹³, zniesioną następnie w 1858 r.¹⁴ Uwłaszczała

⁸ M. Wójtowicz-Wcisło, dz. cyt., s. 99.

⁹ Edicto del obispo de Puebla en apoyo a Santa Anna, <https://www.memoriapolitica-demexico.org/Textos/2ImpDictadura/IM/1834-Oct15-EdictoPueblaSA.pdf>, dostęp: 05 kwietnia 2023 r.

¹⁰ M. Wójtowicz-Wcisło, dz. cyt., s. 105 i n.

¹¹ Tamże, s. 122.

¹² Tamże, s. 123.

¹³ 1856 Ley de desamortización de los bienes de las corporaciones civiles y eclesiásticas (Ley Lerdo), <https://www.memoriapolitica-demexico.org/Textos/3Reforma/1856LEL.html>, dostęp: 17 maja 2023 r.

¹⁴ 1858 Derogación de las Leyes de Reforma. Félix Zuloaga, <https://www.memoriapolitica-demexico.org/Textos/3Reforma/1858DLR.html>, dostęp: 17 maja 2023 r.

Gdy piłują chrześcijan...

ona dzierżawców i posiadaczy nieruchomości kościelnych, z wyłączeniem jednak budynków przeznaczonych na cele kultu. Jednakże już w 1859 r. przyjęto ustawę o nacjonalizacji dóbr kościelnych¹⁵. Szła ona znacznie dalej niż jej poprzedniczka z 1856 r. Tym razem majątek kościelny miał przejść bez odszkodowania na własność skarbu państwa. Zakazano fundacji nowych klasztorów. Te, których nie zlikwidowano, mogły funkcjonować dalej, a także pozostawiono im niezbędny do celów kultu kapitał. Jednakże przejęto na własność państwa m.in. księgozbiory i dzieła sztuki. Zakazano także pod groźbą kary noszenia osobom duchownym ubioru wiążącego się z ich funkcją.

Na podstawie ustawy z 1860 r. o wolności wyznania stowarzyszenia religijne miały możliwość nabywania dóbr¹⁶. Ustawa o sekularyzacji cmentarzy z 1859 r.¹⁷ władztwo nad cmentarzami powierzono administracji świeckiej. Ustawą o małżeństwie cywilnym z 1859 r.¹⁸ wycofano wywoływanie przez małżeństwo wyznaniowe skutków w prawie cywilnym. W tym samym roku Meksyk wycofał także poselstwo przy rządzie papieskim¹⁹. Dekret Kongresu z 1874 r. o prawach Reformy²⁰ potwierdził rozdział Kościoła od państwa.

Według R. Blancarte „lata pięćdziesiąte dziewiętnastego wieku były świadkami ponownego pojawienia się katolickiej nieustępliwości w nostalgicznej czy utopijnej formie w dążeniu do przywrócenia społeczeństwa chrześcijańskiego zbudowanego na podstawie tego, co wcześniej kojarzyło się ze «starym reżimem» kolonialnej Nowej Hiszpanii: solidarności społecznej, współpracy pracowniczej, kościelnej przeciwwagi dla państwa itd. W rzeczywistości sekularyzacja i uprzemysłowienie Meksyku uniemożliwiły powrót do przeszłości w jakiegokolwiek formie, co nie przeszkodziło Kościołowi w jednym z największych wzrostów w tej dekadzie, podobnie jak pod koniec XIX wieku w Europie”²¹.

15 1859 Ley sobre la Nacionalización de bienes eclesiásticos, <https://www.memoriapoliticademexico.org/Textos/3Reforma/1859LNB.html>, dostęp: 17 maja 2023 r.

16 1860 Ley sobre libertad de cultos, <https://www.memoriapoliticademexico.org/Textos/3Reforma/1860LLC.html>, dostęp: 17 maja 2023 r.

17 1859 Ley de secularización de cementerios, <https://www.memoriapoliticademexico.org/Textos/3Reforma/1859LSC.html>, dostęp: 17 maja 2023 r.

18 1859 Ley de Matrimonio Civil, <https://www.memoriapoliticademexico.org/Textos/3Reforma/1859LMC.html>, dostęp: 17 maja 2023 r.

19 1859 Resolución del Ministerio de Relaciones. Se manda retirar la legación de México cerca del gobierno Pontificio, <https://www.memoriapoliticademexico.org/Textos/3Reforma/1859RMP.html>, dostęp: 17 maja 2023 r.

20 1874 Sobre leyes de Reforma. Decreto del Congreso, <https://www.memoriapoliticademexico.org/Textos/5RepDictadura/1874LRD.html>, dostęp: 17 maja 2023 r.

21 R. Blancarte, *Historia de la Iglesia católica en México 1929-1982*, wyd. 1, México, D. F. 1992, s. 20.

3. Konstytucja z 1917 r. i rewolucyjny antyklerykalizm

Zmiany w kierunku antyklerykalnym uległy znacznemu przyspieszeniu na skutek przyjęcia konstytucji z 1917 r. Zawierała ona antyklerykalne przepisy m.in. art. 3 (zakaz nauczania religii w szkołach), art. 5 (zakaz ustanawiania zakonów), art. 24 (zakaz służby religijnej poza świątyniami), art. 27 (zakaz posiadania własności przez kościoły), art. 130 (wycofanie prawnego uznania kościołów, pozbawienie kleru praw politycznych, efektywne pozbawienie kościołów udziału w życiu politycznym)²². Podobnie jak w 1859 r., również w 1917 r. nastąpiła nacjonalizacja własności kościelnej²³.

Projektowane zmiany nie były łatwe do wprowadzenia z dwóch powodów. Po pierwsze rząd meksykański był bardziej nastawiony na samo przeprowadzenie zmian niż dysponował klarowną koncepcją reformy. Drugi powód trudności w reformach to konieczność represyjnego wprowadzenia zmian, bowiem mimo siły antyklerykałów Kościół Katolicki wciąż posiadał silne wpływy.

Konstytucja uwarunkowała fakt, że w okresie późniejszym różne rządy rewolucyjne odwoływały się do potrzeby budowy państwa świeckiego, wolnego od społecznego i politycznego wpływu ze strony Kościoła Katolickiego. W związku z tym rozpoczęto organizować kampanie edukacyjne rozwijane w kierunku formowania nowych, rewolucyjnych postaw wśród młodzieży, która miała być wolna od wpływu kleru.

Jak wskazuje R. Blancarte „w odpowiedzi na przyjęcie nowej konstytucji hierarchowie kościelni kontestowali jej antyklerykalne artykuły oraz organizowali katolickie instytuty i stowarzyszenia wszelkiego typu, których zadaniem było formułowanie katolickiego społecznego projektu antyrewolucyjnego. Najważniejszym z nich był Narodowy Związek Rodziców (Union Nacional de Padres de Familia) stworzony w 1917 r., a także Meksykański Sekretariat Społeczny (Secretariado Social Mexicano), który na przestrzeni dekad przedsięwziął tworzenie i formację katolickich organizacji społecznych, od związków zawodowych przez związki przemysłowców i przedsiębiorców, poświęcony przeciwdziałaniu rosnącemu wpływom masowych organizacji Meksykańskiej Rewolucji. Konferencja Episkopatu postulowała eliminację świeckiego charakteru edukacji, wolność tworzenia zakonów, umożliwienie przeprowadzania obrządków poza świątyniami, a także przywrócenie prawa do własności niezbędnego do prawidłowego wypełniania posługi. Główne żądania hierarchów koncentrowały się wokół reform art. 130. W szczególności biskupi domagali się praw-

22 R.J. Blancarte, *Recent Changes in Church-State Relations in Mexico: An Historical Approach*, "Journal of Church and State", z. 35 nr 4 (1993), s. 782-783.

23 K. Schmitt, *Church and State in Mexico: A Corporatist Relationship*, "The Americas", z. 40 nr 3 (1984), s. 349.

Gdy piłują chrześcijan...

nego uznania Kościoła, które zostało odebrane. Chcieli przywrócenia klerowi praw politycznych, a także eliminacji innych ograniczeń społecznej działalności Kościoła i jego członków²⁴.

Prezydent Plutarco Elías Calles, źródło: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:P_E_Calles_\(cropped\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:P_E_Calles_(cropped).jpg)

Don Marion Coerver zauważa, że do dojścia do władzy w 1924 r. antyklerykała Plutarco Elías Callesa istniały tarcia pomiędzy rewolucyjną administracją a Kościołem, które jednak nie wymykały się spod kontroli wskutek ograniczonego egzekwowania postanowień konstytucji. Jak wskazuje Grzegorz Kucharczyk, prezydent Calles był również członkiem masonerii²⁵. Dopiero ten prezydent postanowił ściśle egzekwować antyklerykalne przepisy doprowadzając do uchwalenia tzw. ustawy Callesa nakazującą przymusową rejestrację księży pod rygorem zakazu posługi duszpasterskiej, co miało na celu załamanie możliwości pełnienia funkcji kapłańskich. Jednocześnie wdrażane przepisy pozwoliły władzom na faktycznie dowolne promowanie „propaństwowych” grup wyznaniowych np. Meksykańskiego Apostolskiego Kościoła Katolickiego²⁶. Wobec zaistniałej sytuacji Kościół Katolicki w 1926 r. zareagował poprzez oficjalne zawieszenie sprawowania Eucharystii i innych sakramentów²⁷.

W odpowiedzi na antyklerykalny kurs rządu doszło do powstania ruchu *Cristeros*. Powstańcy, których liczba nigdy nie spadła poniżej 50 tys., na kontrolowanych przez siebie terenach wprowadzali ustanowioną przez siebie katolicką konstytucję²⁸. Tymczasem tak Watykan, jak i lokalni meksykańscy hierarchowie nie byli zainteresowani zbrojną rebelią. Kościół był bardziej zainteresowany w zakończeniu powstania *Cristeros* niż w znalezieniu drogi do porozumienia z państwem. Nie oznacza to jednak, że wielu reprezentantów niższego kleru diecezjalnego i innych przedstawicieli duchowieństwa nie sprzeciwiło się poleceniu powstrzymania się od wspierania *Cristeros*. Meksykański episkopat nie miał w tym względzie jednolitej opinii, jednakże w stosunkach zewnętrznych reprezentował wspólne stanowisko, a większość biskupów odnosiła się do *Cristeros* z głęboką nieufnością z powodu braku ich kontroli nad ruchem, co wynikało z jego charakteru. W tej sytuacji episkopat dążył do kompromisu. Osoby takie jak Pascual Díaz (arcybiskup Meksyku) i Leopoldo Ruiz (arcybiskup Morelia oraz legat papieski) przyjmowały inną strategię konfrontacji wobec państwa²⁹.

Nieliczni duchowni wsparli powstanie. Mimo to, kler był represjonowany, a wielu księży powieszono. Zaciekły opór powstańców zmusił ostatecznie rząd do pewnych ustępstw m.in. wstrzymano eksterminację duchowieństwa i niszczenie świątyń³⁰. Wraz z upływem czasu rozpoczęto rozmowy, zawieszone na pewien

24 R.J. Blancarte, *Recent Changes in Church-State Relations in Mexico: An Historical Approach*, „Journal of Church and State”, z. 35 nr 4 (1993), s. 782-783.

25 G. Kucharczyk, *Chrystofobia: 500 lat nienawiści do Jezusa i Kościoła*, Warszawa 2020, s. 242.

26 Ibidem, s. 242-244.

27 D.M. Coerver, *Book review: Church, State, and Civil War in Revolutionary Mexico*, „Diplomatic history”, z. 31 nr 3 (2007), s. 575.

28 G. Kucharczyk, *Chrystofobia...*, op. cit., s. 248.

29 R. Blancarte, *Historia de la Iglesia católica en México 1929-1982*, wyd. 1, México, D. F. 1992, s. 23-24.

30 G. Kucharczyk, *Chrystofobia...*, op. cit., s. 248.

czas po udanym zamachu na nowo wybranego prezydenta Meksyku przeprowadzonym przez katolika. Wypracowane w 1929 r. porozumienie zakładało dopuszczenie stanowiska rządowego o przyjaznym rozdziale Kościoła od państwa. W wyniku osiągniętego porozumienia stopniowo w całym kraju wznawiano kult, gubernatorzy otrzymali rozkaz uwolnienia więźniów, a generałowie zwolnienia powstańców i wydania im przepustek, udostępniono świątynie z zachowaniem odnośnie obowiązujących przepisów (m.in. rejestrowanie księży, tworzenie junt sąsiedzkich). Zawieszono działania wojenne, a powstańcy zostali przez swoje dowództwo zwolnieni do domów³¹. Warunki porozumienia nie zostały jednak ostatecznie dotrzymane, a w latach 1929-1935 zamordowano ok. 5 tysięcy byłych powstańców³².

Od końca prezydentury gen. Callesa relacje Państwo-Kościół wydawały się stopniowo poprawiać. Jednak wskutek walk frakcyjnych w szeregach rewolucjonistów doszło do faktycznego powrotu gen. Callesa do władzy. Z powodu prawdziwie antyklerykalnych przekonań charakterystycznych dla wielu północnych rewolucjonistów, lub z powodu woli permanentnego destabilizowania rządu Pascuala Ortiz Rubio, generał Calles wznowił swoje ataki na Kościół³³. Określono go jako „organizację handlową bogaczącą się przez wyzysk ludu”³⁴. Władze federalne ustanowiły na dzień 15 lipca święto „w hołdzie i sympatii dla masonerii”, a niektóre władze stanowe jako warunek zatrudnienia księdza poza kryterium wieku wprowadziły obowiązek pozostawania przez niego w związku małżeńskim. Ponadto w drodze ustawowej zinstytucjonalizowano nauczanie młodzieży „w duchu socjalistycznym”³⁵.

Tymczasem Miguel Darío Miranda z Meksykańskiej Akcji Katolickiej (ACM), późniejszy arcybiskup Meksyku i kardynał, wskazał że „Akcja Katolicka jest całkowicie niezainteresowana polityką”³⁶. W tym kontekście powstaje pytanie czy Darío Miranda mówiąc to reprezentował większość episkopatu, czy też była to strategiczna deklaracja ukierunkowana na zapewnieniu rządu, że Kościół nie jest już zainteresowany zaangażowaniem politycznym. Trzeba dodać, że wówczas dla wielu katolików ciężkie było odseparowanie religii od spraw politycznych i społecznych. Prawdopodobnie przede wszystkim Kościół naprawdę chciał poświęcić się działalności ściśle religijnej i nie interweniować w sprawy państwowe. Okoliczności okazały się jednak bardziej złożone i było bardzo ciężko Katolikom ograniczyć się wyłącznie do sfery religijnej, szczególnie biorąc pod uwagę nową falę represji³⁷.

Jak wskazuje R. Blancarte „pretekstem do nowej ofensywy antyklerykalnej stały się huczne celebracje związane z czterechsetną rocznicą objawień Matki Bożej z Guadalupe. Kongres potępił uroczystości i rozpoczął przygotowanie ustawodawstwa ograniczającego liczbę księży w Dystrykcie Federalnym do dwudziestu pięciu. W tym samym czasie arcybiskup Guadalajary Orozco y Jiménez został wygnany z kraju jako oskarżony o «działalność wywrotową». W ostatnim tygodniu grudnia 1931 r. Izba Deputowanych oraz Senat zatwierdziły w ciągu jednego dnia projekt ograniczający liczbę księży w stolicy kraju”³⁸.

Meksykańscy biskupi bezskutecznie protestowali przeciwko dotyczącym ich prześladowaniom. Pomimo tego zdecydowali się na kontynuację polityki ustępstw jednocześnie stojąc na stanowisku doktrynalnej nieustępliwości. Spowodowało to, że najbardziej radykalni świeccy liderzy zwrócili się do Stolicy Apostolskiej,

31 M. Wójtowicz-Wcisło, *Dwie władze. Studium z dziejów relacji państwo-Kościół w Meksyku*, Kraków 2016, s. 268.

32 G. Kucharczyk, *Chrystofobia...*, op. cit., s. 248-249.

33 R. Blancarte, *Historia de la Iglesia católica en México 1929-1982*, wyd. 1, México, D.F. 1992, s. 27.

34 G. Kucharczyk, *Chrystofobia...*, op. cit., s. 249.

35 G. Kucharczyk, *Chrystofobia...*, op. cit., s. 249.

36 R. Blancarte, *Historia de la Iglesia...*, op. cit., s. 27.

37 Tamże, s. 27.

38 Tamże, s. 28.

Gdy piłują chrześcijan...

aby przekonać ją do przyjęcia bardziej agresywnej polityki wobec meksykańskiego rządu. Opinie wśród głównych hierarchów były podzielone, jednak nie dotyczyło to spraw doktrynalnych w takim stopniu jak strategii wobec postawy rządu³⁹.

Kościół w Meksyku kontynuował zajmowanie stanowczego stanowiska wobec państwa przez większość dekady, a w 1935 r. sytuacja Kościoła w Meksyku była gorsza niż osiem lat wcześniej. Jean Meyer i Servando Ortoli wykazują jak dalece decyzja o nieudzieleniu wsparcia zbrojnemu ruchowi nie była podzielana przez wielu członków episkopatu⁴⁰.

39 R. Blancarte, *Historia de la Iglesia...*, op. cit., s. 28.

40 R. Blancarte, *Historia de la Iglesia...*, op. cit., s. 23-24.

4. Epilog

W wyniku przejścia władzy w ręce prezydenta Lazaro Cardenas doszło do pewnej próby unormowania stosunków państwo-Kościół. Zawarto niepisane porozumienie, w myśl którego lokalny Kościół nie angażował się w sprawy społeczne, a w zamian państwo nie ingerowało w treści nauczane przez kler. Można stwierdzić, że był to moment, w którym Kościół zaczął mówić jednym głosem, bowiem wcześniej stanowiska tak między hierarchami, jak i między biskupami a duchownymi niższej rangi były niejednokrotnie podzielone.

Prezydent Lazaro Cardenas, źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lazaro_cardenas2.jpg

Niezależnie od poglądów politycznych tak zwolennicy Calles'a jak i Cardenas wierzyli, że Kościół miał znaczny wpływ na historię Meksyku i nie stanie się on nowoczesnym państwem bez uprzedniego wykorzenienia wszelkich wpływów Kościoła rzymsko-katolickiego. Katolicy natomiast byli przekonani, że wyznawana przez nich religia jest fundamentem meksykańskiej tożsamości narodowej. Ponad wszystko byli przekonani, że Meksyk potrzebuje systemu wartości. Wiara dała porządek i pokój Meksykowi w okresie kolonialnym, a wraz z upadkiem pobożności Meksyk pogrążał się w anarchii⁴¹.

Kościół przyjął neutralną postawę w czasie wydarzeń protestów studenckich z 1968 r. korespondujących z katolickimi radykałami⁴². Jako taki nie opowiedział się po żadnej ze stron (choćby środowiska silnie konserwatywne były zaangażowane po stronie rządowej), a przyjął bardziej rolę obserwatora.

Była to przemyślana strategia mająca na celu zachowanie autorytetu pozwalającego na piętnowanie przewinień obu stron konfliktu.

Zauważyć można, że mimo to np. w czasie I pielgrzymki Jana Pawła II do Meksyku w kraju wciąż obowiązywał zakaz noszenia sutanny poza obrębem świątyni. Same stosunki dyplomatyczne ze Stolicą Aposto-

41 A.L. Michaels, *The Modification of the Anti-Clerical Nationalism of the Mexican Revolution by General Lázaro Cárdenas and Its Relationship to the Church-State Detente in Mexico*, "The Americas", z. 26 nr 1 (1969), s. 35.

42 M. Wójtowicz-Wcisło, *Dwie władze. Studium z dziejów relacji państwo-Kościół w Meksyku*, Kraków 2016, s. 349.

Gdy piją chrześcijan...

ską wznowiono dopiero w 1992 r.⁴³ Wcześniej jednak, podczas II pielgrzymki w 1990 r. papież stwierdził, że „Kościół wyraża nadzieje na dalszy rozwój kultury meksykańskiej, tak jak rozwój całej Ameryki Łacińskiej, dlatego powinno się zrezygnować z mylnego przeświadczenia o hamującym działaniu kultury chrześcijańskiej. W nauczaniu ewangelicznym Kościoła są zawarte wszystkie humanistyczne wartości”⁴⁴.

Aktualnie zreformowane przepisy Konstytucji w odniesieniu do kwestii religijnych stanowią m.in. o zakazie dyskryminacji ze względu na wyznanie, świeckiej edukacji państwowej, zasadę kultu w świątyniach (uroczystości poza świątyniami mogą się odbywać w zgodzie z ustawą), zakaz zabarwienia politycznego aktywności religijnej, pozbawienie kapłanów biernego prawa wyborczego, zakaz aktywności politycznej kapłanów i Kościołów, znacznie ograniczone prawo dziedziczenia testamentowego przez kapłanów i ich krewnych. Przywrócono natomiast osobowość prawną Kościołów w formie stowarzyszeń religijnych.

43 G. Kucharczyk, *Chrystofobia...*, op. cit., s. 251-252.

44 Z. Struzik, *Jan Paweł II w Meksyku*, Warszawa 2019, s. 33.

WSPARCIE DARCYŃCÓW

Instytut Ordo Iuris jest fundacją i zakres naszej aktywności jest ściśle uzależniony od funduszy, które pozyskamy na działalność statutową. Ceniąc sobie niezależność, nie korzystamy ze środków publicznych i grantów, których pozyskanie mogłoby ją ograniczać. Naszą działalność prowadzimy tylko dzięki hojności naszych Darczyńców, zwłaszcza tych, którzy wspierają nas regularnie co miesiąc w ramach Kręgu Przyjaciół (więcej na: www.przyjaciele.ordoiuris.pl)

RAZEM MOŻEMY REALNIE WPŁYWAĆ NA RZECZYWISTOŚĆ!

DAROWIZNĘ MOŻNA PRZEKAZAĆ NA KONTO

32 1160 2202 0000 0002 4778 1296

Fundacja Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris
ul. Zielna 39, 00-108 Warszawa
oraz za pomocą przelewów internetowych
Tpay i PayPal (szczegóły na stronie www.ordoiuris.pl)

ordoiuris.pl

[/ordoiuris](https://www.facebook.com/ordoiuris)

[@Ordoluris](https://twitter.com/Ordoluris)

[/ordoiuris](https://www.youtube.com/ordoiuris)